

honorum rimskega viteza iz avgustejskega časa, Kv. Oktavija Sagite. Iz drugega napisa tudi izhaja, da je za svoje rodno mesto, kjer je bil *duumvir quinquennalis*, marsikaj napravil: dal je obnoviti forum in bazilike, nekaj jih je dal na novo zgraditi, in dal je tlakovati pot do svetišča Rome in Avgusta.

Iz mesta *Forum Novum* sta zanimivi posvetili Germaniku in Druzu ter napis na mozaičnih tleh, ki omenja, da jih je dal zgraditi C. Vibius C. f. Celer, član mestnega senata stotih mož (*centumviri*), na lastne stroške. Iz istega mesta je tudi napis, na katerem je omenjenih več članov družine *Furii*, ki je imela velika posestva tudi v Dardaniji. Iz Feltrije je zanimivo lepo ohranjeno kamnito srce z vrezanimi rimskimi številkami CCC in LIV, verjetno nepristno. Edinstveno je posvetilo Ani Pereni (*Anna Perenna*), boginji morda etruščanskega izvora, ki je sicer znana le iz antične literature, iz Ovidija in Makrobija in iz Fastov. Zanimivo je tudi daljše fragmentarno nagrobno besedilo iz l. 323 po Kr. (datirano z omembo konzulov), na katerem je omenjeno volilo kolegiju *fabrum* in *centonariorum* z razmeroma visoko obrestno mero 12 %. Z denarjem naj bi v spomin na umrlega Hostilija Flaminina opravili določene svečanosti in naročila iz oporoke umrlega. Napisi z denarnimi volili, ki naj bi se v spomin na umrlega porabila za posebne svečanosti, so posebej pogosti v severni Italiji, med najbolj vzhodno najdenimi nagrobniki takšne vrste je napis Cezernija Primitiva iz Gameljn pri Ljubljani.

Peti zvezek *Supplementa Italica* tako kot vsi prejšnji povsem ustreza današnjim visokim kriterijem izdajanja grških in latinskih napisov. Tiskan je na kakovostnem papirju in opremljen z večinoma kakovostnimi fotografijami. Napisi vsakega mesta imajo svoje oštevilčenje in so opremljeni z ločenimi indeksi. Za marsikaterega uporabnika bi bilo bolj priročno, če bi številke napisov v zvezku tekle kontinuirano in če bi imel vsak zvezek *Supplementa Italica* na koncu enoten indeks. To pomanjkljivost bodo, kot je razvidno iz napovedanih nadaljnjih zvezkov, odpravili z dodatnimi združenimi indeksi. Citiranje standardnih epigrafskih publikacij bi bilo lahko krajše, saj se je vrsta kratic v strokovni literaturi že ustalila, npr. *ZPE*, *ILS* (brez omembe avtorja), in nekaj drugih. Sicer tudi za ta zvezek velja vse to, kar smo že omenili v zvezi s četrtim zvezkom (glej zgoraj).

Z izidom petega zvezka so bili zbrani oziroma ažurirani napisi 24 italjskih mest. Spričo dejstva, da je potrebno na enak način obdelati 500 mest, zajema opravljeno delo sicer manj kot dvajsetino, hkrati pa prinaša več novega, kot so do sedaj v precej daljšem času prinesli zvezki sicer nedvomno odličnih *Inscriptiones Italiae*. Torej projekt vendarle napreduje relativno hitro in bo verjetno čez čas tudi končan; hvala za to gre avtorjem in izdajateljem, ne nazadnje pa tudi založbi, ki skrbi, da so knjige vzorno natisnjene.

Marjeta ŠAŠEL KOS

Pramene k dejinám osídlenia Slovenska z konca 5. až z 13. storočia, I. zväzok – Bratislava, hlavné mesto SSR a Západoslovenský kraj. Archeologický ústav SAV, Nitra 1989. 521 strani, 1 zemljevid, 100 slik.

Inštitutsko delo pomeni tudi izdajanje temeljnih del, za pripravo katerih je potrebna tolikšna količina ja avtor rezultate ipresega zmogljivosti posameznika. Imeti pregled nad terenskim gradivom je temelj vsakega nadaljnega arheološkega dela višje stopnje. Slovaški arheološki inštitut iz Nitre se je tako lotil objave pregleda arheoloških najdišč in možnih arheoloških najdišč iz obdobja od naselitve Slovanov (domnevno že v 5. st.) do vpada Tatarov v 13. st., ki je povzročil določene strukturni prelom v slovaški zgodovini.

Delo se nekoliko zgleduje po podobni objavi najdišč z ozemlja nekdanje NDR iz 7.–12. st., ki ji je časovni okvir prav tako narekovala slovska navzočnost. Vprašanje, ali je smiselno na terenu zajemati le najdišča določenega obdobja, je seveda lahko snov posebne razprave. Vsekakor bi bilo pričakovati predstavitev Slovaške tudi v drugih arheoloških obdobjih. – Začetek naslova »Viri...« (z gledovanje po nemškem »... Quellen...«) seveda ne ustreza vsebini. Ne gre za načrtno objavo najdišč s katalogi gradiva in risbami, načrti, slikami. Pred nami je seznam najdišč z najnunjše prostorsko, časovno, geološko in vsebinsko opredelitvijo ter z navedbo novejših literature in elaboratov v arhivu Arheološkega inštituta SAV. Za popestritev je dodanih nekaj načrtov najdišč, ki so zgolj okrasnega pomena. Nekateri arheološko bogato posejani kraji so predstavljeni s posebnimi zemljevidi. Škoda je, da tako niso predstavljena vsa najdišča. Morebitnim obiskovalcem bi bilo iskanje precej skrajšano. Pregledne karte administrativnih enot so namreč povsem slepe: vsebujejo le mejo in točke najdišč.

Delo temelji na podatkih iz literature in arhiva inštituta. Le del najdišč je bil terensko pregledan. Predstavljeni so tudi kraji, ki jih omenjajo pisani viri do 13. st., ker bi se po logiki morale tam razkriti najdbe obravnavanega obdobja. Rezultat je precejšnja gostota točk. Doslej je bila v 1. delu v dveh zvezkih obdelana Zahodna Slovaška, naslednja dela bosta posvečena Srednji in Vzhodni Slovaški. Tedaj bo dana možnost najbolj približne orientacije po »arheološki ponudbi« tega časa na Slovaškem, Slovakom samim pa bo omogočeno nadaljnje načrtno topografsko delo na terenu, ki se ga delno že lotevajo. – Delo nudi uporabno izhodišče za nadaljnje poglobljanje v problematiko slovaškega ozemlja in napoveduje neizogibno prihodnost, ko bomo jemali v roke prave izdaje arheoloških virov in nam ne bo treba loviti člankov in člančičev po vseh mogočih revijah.

Andrej PLETESKI